

ORJİNAL ARAŞTIRMA ORIGINAL RESEARCH

DOI: 10.5336/nurses.2023-99938

Ağırlıklı Olarak Uzaktan Eğitim Alan Mezuniyet Aşamasındaki Hemşirelik Öğrencilerinin Mesleki Hazır Oluşluk ve Algılanan Stres Düzeylerinin Belirlenmesi: Tanımlayıcı Çalışma

Determination of Professional Readiness and Perceived Stress Levels of Graduation Nursing Students Mainly Taking Distance Education: A Descriptive Study

^{id} Ezgi YILDIZ^a, ^{id} Şerife KARAGÖZÜĞLU^b

^aSivas Cumhuriyet Üniversitesi Şuahi Sağlık Yüksekokulu, Hemşirelik Bölümü, Sivas, Türkiye

^bSivas Cumhuriyet Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi, Hemşirelik Bölümü, Hemşirelik Esasları ABD, Sivas, Türkiye

ÖZET Amaç: Ağırlıklı olarak uzaktan eğitim alan son sınıf hemşirelik öğrencilerinin mesleki hazır oluşluk ve algılanan stres düzeylerinin belirlenmesi amacıyla tanımlayıcı tipte yapılmıştır. **Gereç ve Yöntemler:** Araştırmanın örneklemini bir üniversitenin hemşirelik bölümünde öğrenim gören (n=117) araştırmaya katılmaya gönüllü öğrenciler oluşturmuştur. Araştırma verilerinin toplanmasında Kişisel Bilgi Formu, Hemşirelikte Mesleki Hazır Oluşluk Algısı Ölçeği (HMHOAÖ) ve Hemşirelik Öğrencileri İçin Algılanan Stres Ölçeği (HÖASÖ) kullanılmıştır. Verilerin analizinde sayı, frekans, yüzde, ortalama, minimum, maksimum, medyan, standart sapma, Mann-Whitney U ve Kruskal-Wallis testi kullanılmıştır. **Bulgular:** %95 güven aralığında, 0,05 yanılma düzeyi ile değerlendirilmiştir. **Bulgular:** Öğrencilerin yaş ortalaması 22,70±1,26'dır. Öğrencilerin %68,4'ünün kadın, %79,5'inin hemşirelik mesleğini isteyerek seçtiği, %84,6'sının hemşirelik mesleğini sevdiği ve %47,9'unun hemşirelik mesleğini seçme nedeninin iş bulma olasılığının fazla olması olduğu belirlenmiştir. Öğrencilerin HMHOAÖ puan ortalaması 3,88±0,99 ve HÖASÖ puan ortalaması 52,95±30,26 olarak saptanmıştır. HMHOAÖ mesleki uyum ve mesleki yeterlilik alt boyutu puan ortalamalarının 3,71±1,04, iletişim ve iş birliği alt boyutu puan ortalamasının 4,07±1,04 ve HMHOAÖ toplam puan ortalamasının 3,88±0,99 olduğu belirlenmiştir. Hastaya bakım verirken algılanan stresin 15,12±8,39 puan ortalaması ile en yüksek olduğu belirlenmiştir. Öğrencilerin mesleğe hazır oluşluk algısı ile algılanan stres puan ortalamaları arasında negatif yönlü ve zayıf bir korelasyon (r=-0,322; p=0,729) saptanmış olup, istatistiksel açıdan anlamlılık bulunmamıştır (p>0,05). **Sonuç:** Son sınıf hemşirelik öğrencilerinin mesleki hazır oluşluk düzeyinin yüksek ve algıladıkları stresin ise düşük düzeyde olduğu belirlenmiştir.

ABSTRACT Objective: It was conducted in a descriptive manner to determine the professional readiness and perceived stress levels of senior nursing students who mainly receive distance education. **Material and Methods:** The sample of the study consisted of students studying in the nursing department of a university (n=117) who volunteered to participate in the research. Personal Information Form, Nursing Professional Readiness Perception Scale (NPRPS) and Perceived Stress Scale for Nursing Students (PSSNS) were used to collect research data. Number, frequency, percentage, mean, minimum, maximum, median, standard deviation, Mann-Whitney U and Kruskal-Wallis test were used to evaluate the data. The findings were evaluated with a 95% confidence interval and an error level of 0.05. **Results:** The average age of the students is 22.70±1.26. It was determined that 68.4% of the students were women, 79.5% chose the nursing profession willingly, 84.6% liked the nursing profession, and 47.9% of them chose the nursing profession because of the higher probability of finding a job. The students' mean NPRPS score was found to be 3.88±0.99 and their PSSNS mean score was 52.95±30.26. It was determined that the mean score of the NPRPS professional adaptation and professional competence subscale was 3.71±1.04, the mean score of the communication and cooperation subdimension was 4.07±1.04, and the mean score of the NPRPS total score was 3.88±0.99. It was determined that the perceived stress while caring for the patient was the highest with an average score of 15.12±8.39. A negative and weak correlation (r=-0.322; p=0.729) was detected between the students' perception of readiness for the profession and their average perceived stress score, but no statistical significance was found (p>0.05). **Conclusion:** It was determined that the professional readiness level of senior nursing students was high and their perceived stress was low.

Anahtar Kelimeler: Algılanan stres; hemşirelik öğrencisi; mesleki hazır oluşluk; uzaktan eğitim

Keywords: Perceived stress; nursing student; professional readiness; distance education

KAYNAK GÖSTERMEK İÇİN:

Yıldız E, Karagözüğü Ş. Ağırlıklı olarak uzaktan eğitim alan mezuniyet aşamasındaki hemşirelik öğrencilerinin mesleki hazır oluşluk ve algılanan stres düzeylerinin belirlenmesi: Tanımlayıcı çalışma. Türkiye Klinikleri J Nurs Sci. 2024;16(1):178-86.

Correspondence: Ezgi YILDIZ

Sivas Cumhuriyet Üniversitesi Şuahi Sağlık Yüksekokulu, Hemşirelik Bölümü, Sivas, Türkiye

E-mail: ezgiyildiz58@hotmail.com

Peer review under responsibility of Türkiye Klinikleri Journal of Nursing Sciences.

Received: 20 Oct 2023

Received in revised form: 05 Jan 2024

Accepted: 25 Jan 2024

Available online: 26 Jan 2024

2146-8893 / Copyright © 2024 by Türkiye Klinikleri. This is an open access article under the CC BY-NC-ND license (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/>).

Hemşirelik bakımının etkili bir şekilde yürütülmesinde örgün eğitim büyük önem arz etmektedir. Hemşirelik eğitimi, öğrencilere hemşirelikte mesleki yeterlilikler kazandırmayı hedefleyen, birbirini tamamlayıcı özelliği olan teorik ve uygulamalı öğretim süreçlerini kapsar.^{1,2} Bu bağlamda, hemşirelik öğrencilerinin hasta bakımı için gerekli nitelikleri kazanabilmeleri için bilgi ve becerilerini klinik ortamlarda kullanmaları gerekmektedir ve başarıları büyük ölçüde etkili bir klinik eğitime bağlıdır. Klinik eğitim, hemşirelikte öğrenme ve eğitimin kalbi ve özü olarak kabul edilebilmektedir.³⁻⁵

Ülkemizde 11 Mart 2020 itibari ile yaşanan koronavirüs hastalığı-2019 [coronavirus disease-2019 (COVID-19)] pandemi süreci ve 6 Şubat 2023'te merkez üstü Kahramanmaraş olan deprem sonrasında tüm eğitim düzeylerinde uzaktan eğitim süreci başlamıştır. Bu bağlamda hem eğitimciler hem de öğrenciler açısından hemşirelik eğitiminin uzaktan verilmesi eğitimin niteliğine ilişkin pek çok sorunu da beraberinde getirmiştir.⁶ Temel hemşirelik becerilerinin yüz yüze eğitim yöntemleri ile kazandırılması hemşirelik mesleği gibi bilişsel, duyuşsal ve psikomotor becerileri içeren uygulamalı eğitim programlarının çok önemli bir yönüdür.⁷ Bununla birlikte, klinik öğrenme ortamı, hemşirelik öğrencilerinin mesleki profesyonelliği kazanmasında ve onları hemşirelik mesleğine hazırlamada önemli bir rol oynamaktadır.^{5,8} Ülkemizde yaşanan COVID-19 pandemi ve deprem sonrası dönemde öğrencilerin teorik dersleri uzaktan eğitimle tamamlamaları, beceri eğitimi boyutu ile laboratuvar ve klinik uygulama alanlarından uzun bir süre uzak kalmaları ve sonrasında kısa süreli yoğunlaştırılmış klinik eğitim olarak mezuniyet aşamasına gelmelerinin bu öğrenciler için mesleğe hazır oluşluk durumunda önemli ölçüde sıkıntı oluşturabileceği düşünülmüştür.

Bu süreçlerin ardından öğrenim süresinin sonuna gelen hemşirelik öğrencileri, yeni mezunlar olarak sağlık bakım sistemine dâhil olmaktadır. Yeni mezun hemşireler, klinik alanda profesyonel hemşire olarak görevlerini yerine getirebilmek için gerekli bilgi ve beceriyi lisans eğitimi süresince kazanmaktadır.⁹ İstek ve gereksinimleri karşılama boyutu ile

birbirinden farklı olan eğitim ve meslek hayatı arasındaki geçiş süreci, yeni mezunlar için mesleki performanslarında önemli zorluk ve yükümlülükleri beraberinde getirebilmekte ve büyük bir klinik strese neden olabilmektedir.¹⁰ Hemşirelik öğrencilerinin akademik performansları ve yaşam kaliteleri eğitim yaşantılarının ilk anlarından itibaren karşılaştıkları stresörlerden etkilenmektedir.^{11,12} Nitekim literatürde de etkili yönetilemeyen stres faktörlerinin hemşirelik öğrencilerinin profesyonel kimlik gelişimlerini, düşünme ve karar vermelerini, sağlıklarını, akademik ve klinik başarı düzeylerini olumsuz etkilediği bildirilmektedir.¹³⁻¹⁵ Bu nedenle öğrencilerin akademik yaşamlarında istenilen düzeyde performansa ulaşabilmeleri ve olumlu bir mesleki kimlik geliştirebilmeleri için stresle baş etme becerisine sahip olmaları oldukça önemlidir.^{11,15} Düşük mesleki hazır oluşluk ve algılanan yüksek stres düzeyinin geleceğin profesyonelleri olan hemşirelik öğrencilerinin klinik ortamlarda yetersizlik duygusuyla baş başa kalacaklarını, bu durumun da hasta bakım kalitesi ve memnuniyetine olumsuz etkilerinin olabileceğini düşündürmektedir. Dolayısı ile bu araştırma, ağırlıklı olarak uzaktan eğitim alan mezuniyet aşamasındaki hemşirelik öğrencilerinin mesleki hazır oluşluk ve algılanan stres düzeyinin belirlenmesi amacıyla yapılmıştır.

ARAŞTIRMA SORULARI

1. Ağırlıklı olarak uzaktan eğitim alan mezuniyet aşamasındaki hemşirelik öğrencilerinin mesleki hazır oluşluk düzeyi nedir?
2. Ağırlıklı olarak uzaktan eğitim alan mezuniyet aşamasındaki hemşirelik öğrencilerinin algılanan stres düzeyi nedir?
3. Ağırlıklı olarak uzaktan eğitim alan mezuniyet aşamasındaki hemşirelik öğrencilerinin mesleki hazır oluşluk ve algılanan stres düzeyi arasında nasıl bir ilişki vardır?
4. Ağırlıklı olarak uzaktan eğitim alan mezuniyet aşamasındaki hemşirelik öğrencilerinin mesleki hazır oluşluk ve algılanan stres düzeyi üzerine öğrencilerin demografik özelliklerinin etkisi var mıdır?

GEREÇ VE YÖNTEMLER

ARAŞTIRMANIN TİPİ

Bu araştırmanın tipi tanımlayıcıdır.

ARAŞTIRMANIN EVREN VE ÖRNEKLEMİ

Araştırmanın evrenini 2022-2023 eğitim ve öğretim yılı bahar dönemi içerisinde bir üniversitenin hemşirelik bölümünde okuyan son sınıf öğrencileri (n=136) oluşturmuştur. Araştırmada örneklem seçimine gidilmemiş olup, araştırmanın örneklemini 1-26 Haziran 2023 tarihleri arasında hemşirelik bölümünde aktif eğitim alan ve katılmaya gönüllü öğrenciler (n=117) oluşturmuştur.

Bu araştırma kapsamında yer alan 2019-2020 eğitim ve öğretim yılında kayıt yaptıran hemşirelik bölümü öğrencilerinin lisans eğitimleri süresince 2019-2020 eğitim ve öğretim yılı bahar döneminde hemşirelik esasları, 2020-2021 eğitim ve öğretim yılı güz döneminde iç hastalıkları hemşireliği, 2020-2021 eğitim ve öğretim yılı bahar döneminde cerrahi hastalıkları hemşireliği ve 2022-2023 eğitim ve öğretim yılı bahar döneminde halk sağlığı hemşireliği gibi önemli ve hemşireliğin temel dersleri meydana gelen COVID-19 pandemisi ve deprem dolayısı ile uzaktan çevrim içi olarak yürütülmüştür. COVID 19 pandemi dönemine denk gelen hemşirelik esasları dersi video gösterimleri ile desteklenmiş olup, iç hastalıkları hemşireliği, cerrahi hastalıkları hemşireliği dersleri ise teori derslerin ardından çevrim içi vaka analizleri ile yürütülmüştür. Pandemi sonrası yüz yüze eğitime geçildiğine hemşirelik esasları dersinin 10 gün süren laboratuvar uygulamaları yapılmıştır. Daha sonra 4. sınıfta bu 3 ana derse ait toplam 3 hafta süren klinik uygulama eğitimi yaptırılmıştır. Deprem dönemine denk gelen halk sağlığı hemşireliği dersinin teorik içeriği çevrim içi olarak yürütülmüş olup, klinik uygulaması 4 hafta boyunca yüz yüze gerçekleştirilmiştir.

VERİ TOPLAMA ARAÇLARI

Kişisel Bilgi Formu: Araştırmacıların literatür taraması ile oluşturulan formda, yaş, medeni durum, cinsiyet, kaldığı yer, aile tipi, ailesinin ekonomik durum, mesleği seçme nedeni, mesleği isteyerek seçme ve mesleği sevme durumuna yönelik 9 soru bulunmaktadır.¹⁶⁻¹⁸

Hemşirelikte Mesleki Hazır Oluşluk Algısı Ölçeği: Ölçek, son sınıf hemşirelik öğrencilerinin mesleki hazır oluşluk algılarını belirlemek amacıyla Tarhan ve Yıldırım tarafından geliştirilmiştir.¹⁸ Ölçek beşli Likert tipinde toplam 15 sorudan ve 3 alt boyuttan oluşmaktadır. Ölçekte herhangi bir olumsuz madde yer almamaktadır. Ölçek toplam ve alt boyut puanları, ölçek ve alt boyutlarından alınan toplam puanın madde sayısına bölünmesiyle hesaplanmaktadır. Tüm ölçek ve her alt boyutlardan 1-5 arasında alınabilmektedir. İlgili alt boyuttan ya da ölçekten elde edilen puan ortalamasının yüksek olması hemşirelik öğrencilerinin mesleki hazır oluşluk düzeyinin yüksek olduğuna işaret etmektedir. Ölçek Cronbach alfa katsayısı 0,903 olarak bulunmuştur.¹⁸ Bu araştırmada, Cronbach alfa güvenirlik katsayısı 0,980 olarak saptanmıştır.

Hemşirelik Öğrencileri İçin Algılanan Stres Ölçeği: Orijinali Çince olan ölçek, Sheu ve ark. tarafından oluşturulmuş ve 29 maddeden oluşmaktadır. Çalışma Jimenez ve ark. tarafından İspanyolcaya çevrilmiş ve 30 madde olarak tanımlanmıştır. Karaca ve ark. tarafından hemşirelik lisans öğrencilerinin klinik uygulamalar sırasında algıladıkları stres tipi ve düzeyini belirlemek amacıyla Türkçeye uyarlanmıştır. Ölçek, beşli Likert tipinde olup, 6 alt boyutu bulunmaktadır. Ölçekten, 0-116 arasında puan alınabilmektedir. Yüksek puan, stres derecesinin yüksek olduğunu göstermektedir. Yapılan geçerlik güvenirlik çalışmalarında ölçeğin, Cronbach alfa güvenirlik katsayıları 0,67-0,93 arasında değerler almıştır.^{11,13,19} Bu araştırmada ise Cronbach alfa güvenirlik katsayısı 0,980 olarak bulunmuştur.

ARAŞTIRMANIN ETİK BOYUTU

Araştırma için Sivas Cumhuriyet Üniversitesi Girişimsel Olmayan Klinik Araştırmalar Etik Kurulundan onay (tarih: 19 Nisan 2023, no: 2023-04/23), araştırmanın yapıldığı kurumdan gerekli izinler (E-71264728-100-302201) alınmıştır. Helsinki Deklarasyonu prensiplerine uyulmuştur. Öğrencilere araştırma konusunda bilgi verilmiştir. Daha sonra bu akademik çalışmaya katılmayı kabul eden öğrencilerin bilgilendirilmiş onamları alınmıştır. Bu çalışmada veri toplama araçları araştırmacılar tarafından sınıf ortamında dersin sorumlu öğretim üyesinden izin alı-

narak ders başlamadan önce yüz yüze olarak uygulanmıştır. Verilerin toplama süresi ortalama 10 dk sürmüştür.

VERİLERİN DEĞERLENDİRİLMESİ

Çalışmamızda elde edilen veriler SPSS Statistics v22.0 for Windows (IBM, ABD) programında değerlendirilmiştir. Verilerin normallik analizinde Kolmogorov-Smirnov testi kullanılmıştır. Verilerin analizinde sayı, frekans, yüzde, aritmetik ortalama, minimum, maksimum, medyan, standart sapma, bağımsız iki grup için Mann-Whitney U, ikiden fazla bağımsız grup için Kruskal-Wallis testi kullanılmıştır. Bulgular %95 güven aralığında, $p < 0,05$ yanılma düzeyi ile değerlendirilmiştir.

BULGULAR

Tablo 1 incelendiğinde; öğrencilerin yaş ortalaması $22,70 \pm 1,26$ olarak saptanmıştır. Öğrencilerin %68,4'ünün kadın, %97,4'ünün bekâr, %83,8'inin çekirdek aile, %72,6'sının gelirinin gidere denk olduğu, %89,7'sinin öğrenci yurdunda kaldığı, %79,5'inin hemşirelik mesleğini isteyerek seçtiği, %84,6'sının hemşirelik mesleğini sevdiği ve %47,9'unun hemşirelik mesleğini seçme nedeninin iş bulma olasılığının fazla olması olduğu belirlenmiştir.

Tablo 2'de Hemşirelikte Mesleki Hazır Oluşluk Algısı Ölçeği (HMHOAÖ) ve Hemşirelik Öğrencileri İçin Algılanan Stres Ölçeği (HÖASÖ) alt boyut ve toplam puan ortalamaları dağılımı yer almaktadır. Tablo incelendiğinde; HMHOAÖ mesleki uyum ve mesleki yeterlilik alt boyutu puan ortalamalarının $3,71 \pm 1,04$, iletişim ve iş birliği alt boyutu puan ortalamasının $4,07 \pm 1,04$ ve HMHOAÖ toplam puan ortalamasının $3,88 \pm 0,99$ olduğu belirlenmiştir.

HÖASÖ mesleki bilgi ve beceri eksikliğinden kaynaklanan stres alt boyutu puan ortalamasının $5,30 \pm 5,50$, hastaya bakım verirken yaşanan stres alt boyutu puan ortalamasının $15,12 \pm 8,39$, ödevlerden ve iş yükünden kaynaklanan stres alt boyutu puan ortalamasının $9,47 \pm 5,50$, öğretim elemanları ve hemşirelerden kaynaklanan stres alt boyutu puan ortalamasının $10,62 \pm 6,53$, ortamdan kaynaklanan stres alt boyutu puan ortalamasının $5,17 \pm 3,42$, ak-

TABLO 1: Hemşirelik öğrencilerinin sosyodemografik özelliklerinin dağılımı.

	n (%)
Yaş ortalaması	$22,70 \pm 1,26$ Minimum: 20; Maksimum: 26
Cinsiyet	
Kadın	80 (68,4)
Erkek	37 (31,6)
Medeni durum	
Evli	3 (2,6)
Bekâr	114 (97,4)
Aile tipi	
Çekirdek aile	98 (83,8)
Geniş aile	19 (16,2)
Ailenin ekonomik durumu	
Gelir giderden düşük	25 (21,4)
Gelir gidere denk	85 (72,6)
Gelir giderden yüksek	7 (6,0)
Kaldığı yer	
Öğrenci yurdu	105 (89,7)
Aile ile evde	7 (6,0)
Arkadaşlar ile evde	5 (4,3)
Hemşirelik mesleğini isteyerek seçme durumu	
Evet	93 (79,5)
Hayır	24 (20,5)
Hemşirelik mesleğini sevme durumu	
Evet	99 (84,6)
Hayır	18 (15,4)
Hemşirelik mesleğini seçme nedeni	
İş bulma olasılığının fazla olması	56 (47,9)
Mesleğe olan ilgi	25 (21,4)
İnsanlara yardım etme isteği	19 (16,2)
Aldığı üniversite sınav puanı	17 (14,5)

ranlardan ve günlük yaşamdan kaynaklanan stres alt boyutu puan ortalamasının $7,04 \pm 4,56$ ve HÖASÖ toplam puan ortalamasının $52,95 \pm 30,26$ olduğu saptanmıştır.

Tablo 3 incelendiğinde; öğrencilerin cinsiyetlerine göre HMHOAÖ ölçek toplam puanı ve alt boyutları puan ortalamaları arasında anlamlı bir fark bulunmamıştır ($p > 0,05$). Bununla birlikte, hemşirelik mesleğini isteyerek seçen öğrencilerin mesleki uyum, mesleki yeterlilik alt boyutları ve ölçek toplam puan ortalamalarında istatistiksel olarak bir fark bulunduğu saptanmıştır ($p < 0,05$). Hemşirelik mesle-

TABLO 2: HMHOAÖ ve HÖASÖ alt boyut ve toplam puan ortalamaları dağılımı.

	$\bar{X} \pm SS$	M (Minimum-Maksimum)
HMHOAÖ		
Mesleki uyum alt boyutu	3,71±1,04	4 (1-5)
İletişim ve iş birliği alt boyutu	4,07±1,04	4 (1-5)
Mesleki yeterlilik alt boyutu	3,71±1,04	4 (1-5)
HMHOAÖ toplam puanı	3,88±0,99	4 (1-5)
HÖASÖ		
Mesleki bilgi ve beceri eksikliğinden kaynaklanan stres alt boyutu	5,30±5,50	10 (0-20)
Hastaya bakım verirken yaşanan stres alt boyutu	15,12±8,39	15 (0-32)
Ödevlerden ve iş yükünden kaynaklanan stres alt boyutu	9,47±5,50	10 (0-20)
Öğretim elemanları ve hemşirelerden kaynaklanan stres alt boyutu	10,62±6,53	11 (0-24)
Ortamdan kaynaklanan stres alt boyutu	5,17±3,42	5 (0-12)
Akranlardan ve günlük yaşamdan kaynaklanan stres alt boyutu	7,04±4,56	6 (0-16)
HÖASÖ toplam puanı	52,95±30,26	54 (0-116)

HMHOAÖ: Hemşirelikte Mesleki Hazır Oluşluk Algısı Ölçeği; HÖASÖ: Hemşirelik Öğrencileri İçin Algılanan Stres Ölçeği; SS: Standart sapma.

TABLO 3: HMHOAÖ toplam ve alt boyut puanlarının öğrencilerin bazı özelliklerine göre dağılımı.

	Mesleki uyum M (Minimum-Maksimum)	İletişim ve iş birliği M (Minimum-Maksimum)	Mesleki yeterlilik M (Minimum-Maksimum)	HMHOAÖ toplam M (Minimum-Maksimum)
Cinsiyet				
Kadın (n=80)	4 (1-5)	4,4 (1-5)	4 (1-5)	4 (1-5)
Erkek (n=37)	4 (1-5)	4 (1-5)	4 (1-5)	4 (1-5)
Z/p	0,166/0,868	1,053/0,292	0,185/0,853	0,627/0,531
Hemşirelik mesleğini isteyerek seçme durumu				
Evet (n=93)	4 (1-5)	4,4 (1-5)	4 (1-5)	4 (1-5)
Hayır (n=24)	3,2 (1-5)	4 (1-5)	3,3 (1-5)	3,7 (1,1-5)
Z/p	3,611/0,001*	1,913/0,056	3,285/0,001*	3,599/0,001*
Hemşirelik mesleğini sevme durumu				
Evet (n=99)	4 (1-5)	4,4 (1-5)	4 (1-5)	4 (1-5)
Hayır (n=18)	3,2 (1-4)	3,8 (1-4,8)	3,1 (1-4)	3,6 (1,13-4)
Z/p	4,522/0,001*	3,005/0,003*	4,197/0,001*	4,684/0,001*
Hemşirelik mesleğini seçme nedeni				
İş bulma olasılığının fazla olması (n=56)	3,8 (1,5)	4 (1-5)	4 (1-5)	3,9 (1-5)
Mesleğe olan ilgi (n=25)	4 (3,6-5)	4,4 (3,8-5)	4 (3,3-5)	4,2 (3,3-5)
İnsanlara yardım etme isteği (n=19)	4 (1-5)	4,8 (1-5)	4 (1-5)	4,3 (1-5)
Aldığı üniversite sınav puanı (n=17)	3,6 (2-5)	4 (1,8-5)	3,3 (1,6-5)	3,8 (1,8-5)
KW/p	11,420/0,010*	0,494/0,015*	13,342/0,004*	17,998/0,001*

*p<0,05; HMHOAÖ: Hemşirelikte Mesleki Hazır Oluşluk Algısı Ölçeği.

ğini sevme ve meslek seçimi nedenlerine göre ölçek toplam puanı ve bütün alt boyutları puan ortalamaları değerlendirildiğinde, istatistiksel bir fark bulunduğu görülmüştür (p<0,05).

Tablo 4 incelendiğinde; cinsiyete, hemşirelik mesleğini seçme nedenine, hemşirelik mesleğini isteyerek seçme ve hemşirelik mesleğini sevme durumuna göre HÖASÖ toplam puanı ve alt boyutları

puan ortalamalarında anlamlı bir fark saptanmamıştır (p>0,05).

Tablo 5 incelendiğinde; öğrencilerin mesleğe hazır oluşluk algısı ile algılanan stres ölçekleri toplam puanı korelasyonu arasında (r=-0,322; p=0,729) negatif yönlü ve zayıf bir ilişki bulunmuş olup, bu ilişkinin istatistiksel olarak anlamsız olduğu saptanmıştır (p>0,05).

TABLO 4: HOASÖ toplam ve alt boyut puanlarının öğrencilerin bazı özelliklerine göre dağılımı.

	Mesleki bilgi ve beceri eksikliğinden kaynaklanan stres		Bakım verirken yaşanan stres		Ödevlerden ve iş yükünden kaynaklanan stres		Öğretim elemanları ve hemşirelerden kaynaklanan stres		Akrabalarından ve günlük yaşamdan kaynaklanan stres		Ortamdan kaynaklanan stres		HOASÖ toplam puanı	
	M (Minimum-Maksimum)		M (Minimum-Maksimum)		M (Minimum-Maksimum)		M (Minimum-Maksimum)		M (Minimum-Maksimum)		M (Minimum-Maksimum)		M (Minimum-Maksimum)	
Cinsiyet														
Kadın (n=80)	5 (0-12)	15,5 (0-32)	10 (0-20)	11 (0-24)	5 (0-12)	7,5 (0-16)	54,5 (0-116)							
Erkek (n=37)	6 (0-12)	13 (0-32)	8 (0-20)	7 (0-24)	4 (0-12)	4 (0-16)	50 (0-116)							
Zp	0,81/0,417	1,700/0,890	1,942/0,520	1,677/0,942	1,428/0,153	2,180/0,029	1,789/0,074							
Hemşirelik mesleğini isteyerek seçme durumu														
Evet (n=93)	5 (0-12)	14 (0-32)	10 (0-20)	10 (0-24)	4 (0-12)	6 (0-16)	51 (0-116)							
Hayır (n=24)	6 (0-12)	16,5 (0-32)	10 (0-20)	12 (0-24)	6 (0-12)	8,5 (0-16)	58,5 (0-116)							
Zp	1,012/0,311	1,150/0,250	0,883/0,377	1,508/0,131	1,410/0,159	1,287/0,198	1,273/0,203							
Hemşirelik mesleğini sevme durumu														
Evet (n=99)	5 (0-12)	15 (0-32)	10 (0-20)	11 (0-24)	5 (0-12)	6 (0-16)	54 (0-116)							
Hayır (n=18)	4,5 (1-12)	16 (6-32)	10 (1-20)	11,5 (3-24)	5,5 (1-12)	7,5 (0-16)	54 (14-116)							
Zp	0,072/0,942	0,738/0,460	0,102/0,919	0,420/0,674	0,513/0,608	0,379/0,705	0,386/0,700							
Hemşirelik mesleğini seçme nedeni														
İş bulma olasılığının fazla olması (n=56)	4,5 (0-12)	14 (0-32)	8,5 (0-20)	9 (0-24)	4 (0-12)	6 (0-16)	48 (0-116)							
Mesleğe olan ilgi (n=25)	3 (0-12)	14 (0-31)	10 (0-18)	8 (0-22)	4 (0-12)	5 (0-16)	48 (0-110)							
İnsanlara yardım etme isteği (n=19)	6 (0-12)	16 (2-30)	10 (0-20)	12 (0-24)	6 (0-11)	8 (0-15)	58 (5-110)							
Aldığı üniversite sınav puanı (n=17)	7 (1-12)	20 (4-32)	11 (3-20)	12 (2-24)	6 (0-12)	8 (2-16)	63 (15-116)							
KW/p	5,754/0,124	3,859/0,277	2,126/0,547	3,796/0,284	2,991/0,393	2,955/0,399	3,826/0,281							

HOASÖ: Hemşirelik Öğrencileri İçin Algılanan Stres Ölçeği.

TABLO 5: Öğrencilerin mesleğe hazır oluşluk algısı ve algılanan stres ölçekleri korelasyon analiz tablosu.

	Algılanan Stres Ölçeği
Mesleğe hazır oluşluk algısı	r=-0,322 p=0,729

TARTIŞMA

Bu çalışma, ağırlıklı olarak uzaktan eğitim alan son sınıf hemşirelik öğrencilerinin mesleğe hazır olma ve algılanan stres düzeylerinin belirlenmesi amacıyla yapılmıştır. Araştırmamızda hemşirelik öğrencilerinin genel olarak algıladıkları stresin düşük düzeyde olduğu, bununla birlikte en çok hastaya bakım verirken ve öğretim elemanı/hemşireler nedeni ile stres yaşadıkları saptanmıştır (Tablo 2). Çalışmamızda, öğrencilerin hastaya bakım verirken stres yaşaması öğrencilerin teorik dersleri uzaktan çevrim içi olarak almaları, beceri eğitimi boyutu ile laboratuvar ve klinik uygulama alanlarından uzak kalmaları ve sonrasında kısa süreli yoğunlaştırılmış klinik eğitim olarak mezuniyet aşamasına gelmeleri ile ilişkilendirilmiştir. Karaca ve ark. ile Şenocak'ın çalışmalarında, araştırmamızla benzer nitelikte öğrencilerde en çok yaşanan stresin hastaya bakım verme esnasında yaşanan stres olduğu bulunmuştur.^{12,20} Literatürde bulgularımızı yine destekler nitelikte çalışmalar bulunmakta olup, bu çalışmalarda da öğrencilerde en çok stres yaratan durumların başında öğretim elemanı/ hemşirelerden kaynaklanan durumların geldiği bildirilmektedir.²¹⁻²³ Uygulamalı disiplinlerde yüz yüze eğitimin önemi göz ardı edilemez bir gerçek olup, uzaktan eğitim süreçlerinde mesleki uygulamalara zemin hazırlayan bilgi ve beceri eksikliği kaçınılmaz bir sonuç olabilmektedir. Bizim çalışmamızda da öğrencilerin hastaya bakım verirken stres yaşaması durumunun bununla ilişkili olduğu söylenebilir. Buna ek olarak, araştırmamızda öğrencilerin ortamdaki kaynaklanan stresi en düşük düzeyde yaşadığı dikkat çekici bir bulgudur. Bu bulgu, çalışmanın dönem sonuna doğru uygulanmış olması ve öğrencilerin uygulama yaptıkları hastaneye ve kliniklere uyum sağlanmış olmaları ile ilişkilendirilmiştir. Literatürde bu bulgumuzdan farklı olarak, hastanenin fiziksel ortamının, klinik ortamların öğrencinin stres düzeyini etkilediği belirlenmiştir.^{23,24}

Çalışmamızda HÖASÖ toplam puan ortalaması değerlendirildiğinde, genel olarak klinik stresin düşük düzeyde olduğu, yapılan diğer çalışmalarda ise stres düzeyinin araştırmamızın aksine orta düzeyde bulunduğu görülmektedir.^{12,21}

Çalışmamızda cinsiyete, hemşirelik mesleğini seçme nedenine, hemşirelik mesleğini isteyerek seçme ve hemşirelik mesleğini sevme durumuna göre HÖASÖ toplam puanı ve alt boyutları puan ortalamaları arasında fark bulunmamıştır. Bu sonuç, genel olarak öğrencilerin algılanan stres düzeylerinin düşük olması ile açıklanabilir. Şenocak'ın çalışmasında, araştırmamızı destekler nitelikte cinsiyete göre anlamlı farklılık saptanmaz iken, Karaca ve ark.'nın çalışmasında bulgularımızın aksine cinsiyete göre anlamlı bir farklılık saptanmış olup, erkek öğrencilerin kız öğrencilere göre stres düzeylerinin düşük olduğu bulunmuştur.^{12,20} Literatürde hemşirelik mesleğini seçme nedenine, hemşirelik mesleğini isteyerek seçme ve hemşirelik mesleğini sevme durumuna göre HÖASÖ değerlendiren bir başka çalışmaya rastlanılmamıştır.

HMHOAÖ toplam puan ortalamasının araştırmamızda yüksek düzeyde olduğu belirlenmiştir. Ülkemizde 11 Mart 2020 itibarı ile yaşanan COVID-19 pandemi süreci ve 6 Şubat 2023'te merkez üstü Kahramanmaraş olan deprem sonrasında tüm eğitim düzeylerinde olduğu gibi okulumuzda da eğitim ve öğretimin devamlılığının sağlanabilmesi amacıyla uzaktan eğitim süreci başlamıştır. Bu bağlamda örneklem grubumuzda yer alan öğrenciler mezuniyete kadar eğitim süreçlerini ağırlıklı olarak uzaktan online eğitim ile sürdürmüştür. Bu süreçte eğitimin nitelikli olarak yürütülmesi ve öğrencilerin gerekli bilgi, beceri, anlayış ve hemşirelik felsefesini kazanabilmesi için okulun eğitim kadrosu tarafından büyük bir çaba sarf edilmiş, gereksinimler doğrultusunda müfredat ve ders programlarında olanaklar ölçüsünde önemli düzenlemeler gerçekleştirilmiş ve insan yaşamını var etmede sağlık hizmetlerinin merkezinde yer alacak olan meslektaşların yetiştirilmesine büyük bir özen gösterilmiştir. Hemşirelik esasları dersi kapsamında video çekimleri yapılarak ders video gösterimleri ile desteklenmiş olup, iç hastalıkları hemşireliği, cerrahi hastalıkları hemşireliği dersleri ise teori derslerin ardından çevrim içi vaka analizleri ile yürütülmüştür. Pandemi sonrası yüz yüze eğitime geçildiğine hemşi-

relik esasları dersinin 10 gün süren laboratuvar uygulamaları yapılmıştır. Daha sonra 4. sınıfta bu 3 ana derse ait toplam 3 hafta süren klinik uygulama eğitimi yaptırılmıştır. Deprem dönemine denk gelen halk sağlığı hemşireliği dersinin teorik içeriği çevrim içi olarak yürütülmüş olup, klinik uygulaması yüz yüze gerçekleştirilmiştir. Bu bağlamda çalışma sonuçlarımızın da bu çaba ve özenin karşılığında öğrencilerimizin mesleki hazır oluşluk algısının yüksek olduğu sonucunu ortaya koyduğu düşünülmektedir. Bununla birlikte, uzaktan eğitimde yer alan teknolojik gelişmelerin öğrenmeyi kolaylaştırıcı etkisiyle olumlu etkilerinin de olduğu, yapılan araştırmalarda kullanılan video, vaka ve simülasyon yöntemlerinin öğrencilerde kaygıyı azalttığı, öğrenmeye aktif katılımı sağladığı, klinik uygulamaya yönelik rehberlik sağladığı, iletişimi becerilerini güçlendirdiği ve bakım verici rollerinde güven artırdığı saptanmıştır.²⁵⁻²⁷

Çalışmamızda, öğrencilerin cinsiyete göre HMHOAÖ toplam ve alt boyut puan ortalamaları arasında istatistiksel bir fark bulunmamış olup, mesleğini seven ve mesleğini isteyerek seçen öğrencilerin mesleki uyum, mesleki yeterlilik, iletişim ve iş birliği alt boyutu ve ölçek toplam puan ortalamalarının istatistiksel açıdan anlamlı olarak yüksek olduğu saptanmıştır. Aynı zamanda, araştırmamızda mesleği seçme nedeni mesleğe olan ilgi ve insanlara yardım etme isteği olan öğrencilerin mesleki uyum, mesleki yeterlilik, iletişim ve iş birliği alt boyutu ve ölçek toplam puan ortalamalarının anlamlı düzeyde daha yüksek olduğu da belirlenmiştir. Bulgularımızın da ortaya koyduğu gibi mesleği sevmek ve mesleği isteyerek seçmek mesleğin görev ve sorumluluklarını üstlenmede ve bu sorumlulukları yerine getirmeye hazır oluşturma meslek adaylarına önemli bir motivasyon kaynağı olabilmektedir. Literatürde hemşirelik son sınıf öğrencilerinin mesleki hazır oluşluk ile ilgili sonuçları incelendiğinde; öğrencilerin hemşirelik rolüne geçiş sürecine kendilerini yüksek oranda hazır hissettikleri saptanmıştır ve bu bulgular araştırma sonuçlarımızı desteklemektedir.²⁸⁻³¹ Tarhan tarafından yapılan bir çalışmada, öğrencilerin iletişim kurma ve iş birliği yapma isteklilikleri genel olarak yüksek olmasına rağmen mesleki uyumları ve yeterlilikleri konusundaki farkındalıklarının düşük olduğu ve geliştirilmesi gerektiği vurgulanmaktadır.³² Järvinen ve ark. da hemşirelik öğrencilerinin çalışma hayatına girme konusunda

kendilerini güvensiz hissetme eğiliminde olduğunu ve yoğun klinik deneyimin mesleki hazır oluş düzeyini önemli düzeyde etkilediğini belirtmiştir.³³

ARAŞTIRMANIN SINIRLILIKLARI

Bu çalışma verileri Türkiye'deki sadece bir yüksek okulun son sınıf hemşirelik öğrencilerinin mesleki hazır olma ve algılanan stres düzeylerini ortaya koymaktadır. Araştırmanın sonucu, tüm hemşirelik öğrencilerine kültürel farklılıklar, müfredat ve klinik uygulama ortamlarının farklı olabilmesi gibi nedenlerden dolayı genellenemez.

SONUÇ

Çalışmamızda, hemşirelik öğrencilerinin mesleğe hazır olma düzeyinin yüksek ve algıladıkları stresin ise düşük düzeyde olduğu belirlenmiştir. Araştırma bulgularımız doğrultusunda mezuniyet öncesi hemşirelik öğrencilerinin mesleğe hazır oluşluğunu sağlamak, eksik veya yetersiz yönlerini tamamlanmak ve algılanan stres düzeyini azaltmak amacıyla öğrenci gereksinimlerinin göz önünde bulundurularak müfredat programlarında gerekli düzenlemelerin yapılması, etkili eğitim yöntemlerinin uygulamaya geçirilmesi, eğitim ortam ve olanaklarının gözden geçirilerek iyileştirilmesi önerilebilir.

Finansal Kaynak

Bu çalışma sırasında, yapılan araştırma konusu ile ilgili doğrudan bağlantısı bulunan herhangi bir ilaç firmasından, tıbbi alet, gereç ve malzeme sağlayan ve/veya üreten bir firma veya herhangi bir ticari firmadan, çalışmanın değerlendirme sürecinde, çalışma ile ilgili verilecek kararı olumsuz etkileyebilecek maddi ve/veya manevi herhangi bir destek alınmamıştır.

Çıkar Çatışması

Bu çalışma ile ilgili olarak yazarların ve/veya aile bireylerinin çıkar çatışması potansiyeli olabilecek bilimsel ve tıbbi komite üyeliği veya üyeleri ile ilişkisi, danışmanlık, bilirkişilik, herhangi bir firmada çalışma durumu, hissedarlık ve benzer durumları yoktur.

Yazar Katkıları

Fikir/Kavram: Ezgi Yıldız, Şerife Karagözoğlu; **Tasarım:** Ezgi Yıldız; **Denetleme/Danışmanlık:** Şerife Karagözoğlu; **Veri Toplama ve/veya İşleme:** Ezgi Yıldız; **Analiz ve/veya Yorum:** Ezgi Yıldız, Şerife Karagözoğlu; **Kaynak Taraması:** Ezgi Yıldız; **Makalenin Yazımı:** Ezgi Yıldız, Şerife Karagözoğlu; **Eleştirel İnceleme:** Şerife Karagözoğlu.

KAYNAKLAR

- Nabolsi M, Zumot A, Wardam L, Abu Moghli F. The experience of Jordanian nursing students in their clinical practice. *Procedia - Social and Behavioral Sciences*. 2012;46:5849-57. [Crossref]
- Farzi S, Shahriari M, Farzi S. Exploring the challenges of clinical education in nursing and strategies to improve it: a qualitative study. *J Educ Health Promot*. 2018;7:115. [PubMed] [PMC]
- Henderson A, Twentyman M, Heel A, Lloyd B. Students' perception of the psycho-social clinical learning environment: an evaluation of placement models. *Nurse Educ Today*. 2006;26(7):564-71. [Crossref] [PubMed]
- Dadgaran I, Parvizy S, Peyrovi H. Nursing students' views of sociocultural factors in clinical learning: a qualitative content analysis. *Jpn J Nurs Sci*. 2013;10(1):1-9. [Crossref] [PubMed]
- Najafi Kalyani M, Jamshidi N, Molazem Z, Torabizadeh C, Sharif F. How do nursing students experience the clinical learning environment and respond to their experiences? A qualitative study. *BMJ Open*. 2019;9(7):e028052. [Crossref] [PubMed] [PMC]
- Keskin Kızıltepe KS, Kurtgöz A. Hemşirelik öğrencilerinin COVID-19 pandemisi sürecinde aldıkları uzaktan eğitime yönelik tutum ve görüşlerinin belirlenmesi [Determination of nursing students' attitudes and views towards distance learning during the COVID-19 pandemic process]. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*. 2020;13(74):558-66. [Crossref]
- Durgun H, Can T, Avcı AB, Kalyoncuoğlu B. Covid-19 sürecinde hemşirelik öğrencilerinin uzaktan eğitime yönelik görüşleri ve kaygı düzeyleri [Nursing students' views on distance education and anxiety levels in Covid-19 process]. *DEUHFED*. 2021;14(2):141-7. [Crossref]
- Amoo SA, Enyan NIE. Clinical learning experiences of nursing and midwifery students; a descriptive cross-sectional study. *International Journal of Africa Nursing Sciences*. 2022;17:100457. [Crossref]
- Kim J, Shin S. Development of the Nursing Practice Readiness Scale for new graduate nurses: a methodological study. *Nurse Educ Pract*. 2022;59:103298. [Crossref] [PubMed]
- Kim EY, Yeo JH. Effects of pre-graduation characteristics and working environments on transition shock of newly graduated nurses: a longitudinal study. *Nurse Educ Today*. 2019;78:32-6. [Crossref] [PubMed]
- Karaca A, Yıldırım N, Ankaralı H, Açıkgöz F, Akkuş D. Hemşirelik öğrencileri için algılanan stres, biyo-psiko-sosyal cevap ve stresle başetme davranışları ölçeklerinin Türkçe'ye uyarlanması [Turkish adaptation of perceived stress scale, bio-psycho-social response, and coping behaviours of stress scales for nursing students]. *Psikiyatri Hemşireliği Dergisi*. 2015;6(1):15-25. [Crossref]
- Karaca A, Yıldırım N, Ankaralı H, Açıkgöz F, Akkuş D. Hemşirelik öğrencilerinin algılanan klinik stres düzeyi, stres cevapları ve başetme davranışları [Nursing students' perceived levels of clinical stress, stress responses and coping behaviors]. *Psikiyatri Hemşireliği Dergisi*. 2017;8(1):32-9. [Crossref]
- Sheu S, Lin HS, Hwang SL. Perceived stress and physio-psycho-social status of nursing students during their initial period of clinical practice: the effect of coping behaviors. *Int J Nurs Stud*. 2002;39(2):165-75. [Crossref] [PubMed]
- Edwards D, Burnard P, Bennett K, Hebden U. A longitudinal study of stress and self-esteem in student nurses. *Nurse Educ Today*. 2010;30(1):78-84. [Crossref] [PubMed]
- Altık HÖ, Üstün B. Hemşirelik öğrencilerinin stres kaynakları [The stress sources of nursing students]. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*. 2023;13(2):747-66. [Link]
- Bölükbaş N. Hemşirelik öğrencilerinin meslek seçimi ve etkileyen faktörler [Occupational selection of nursing students and the effecting factors]. *Ordu Üniversitesi Hemşirelik Çalışmaları Dergisi*. 2018;1(1):10-7. [Link]
- Eraydın Ş. İntörn programının hemşirelik öğrencilerinin öz yeterlilik ve mesleki hazırlıkluluk düzeyine etkisi [The effect of intern program on nursing students' self-efficacy and professional readiness level]. *Haliç Üniv Sağ Bil Der*. 2021;4(2):145-57. [Crossref]
- Tarhan M, Yıldırım A. Hemşirelikte mesleki hazır oluştuk algısı ölçeğinin geliştirilmesi [Development of nursing professional readiness perception scale]. *Sağlık ve Hemşirelik Yönetim Dergisi*. 2021;8(1):1-11. [Crossref]
- Jimenez C, Navia-Osorio PM, Diaz CV. Stress and health in novice and experienced nursing students. *J Adv Nurs*. 2010;66(2):442-55. [Crossref] [PubMed]
- Şenocak S. Hemşirelik öğrencilerinde algılanan stres, algılanan sosyal destek, öznel iyi oluş ve ilişkili faktörler [Yüksek lisans tezi]. Aydın: Adnan Menderes Üniversitesi; 2016. [Erişim tarihi: 9 Şubat 2024]. [Link]
- Ergin E, Çevik K, Pakiç Çetin S. Hemşirelik öğrencilerinin eğitimlerine ilişkin algıladığı stres ve stresle baş etme davranışlarının incelenmesi [An investigation of nursing students' perceptions and coping behaviors of education-related stress]. *Hemşirelikte Eğitim ve Araştırma Dergisi*. 2018;15(1):16-22. [Crossref]
- Yılmaz M, Yaman Z, Erdoğan S. Öğrenci hemşirelerde stres yaratan durumlar ve baş etme yöntemleri [Stressful situation in nursing students and the methods of coping with stress]. *Mersin Univ Sağlık Bilim Derg*. 2017;10(2):88-99. [Crossref]
- Taşdelen S, Zaybak A. Hemşirelik öğrencilerinin ilk klinik deneyim sırasındaki stres düzeylerinin incelenmesi [The determination the level of stress of nursing students during their first clinical experience]. *Florence Nightingale Hemşirelik Dergisi*. 2013;21(2):101-6. [Link]
- Bilgin H, Keser Özcan N, Tulek Z, Kaya F, Boyacıoğlu NE, Erol O, et al. Student nurses' perceptions of aggression: an exploratory study of defensive styles, aggression experiences, and demographic factors. *Nurs Health Sci*. 2016;18(2):216-22. [Crossref] [PubMed]
- Forbes H, Oprescu FI, Downer T, Phillips NM, McTier L, Lord B, et al. Use of videos to support teaching and learning of clinical skills in nursing education: a review. *Nurse Educ Today*. 2016;42:53-6. [Crossref] [PubMed]
- Massey D, Byrne J, Higgins N, Weeks B, Shuker MA, Coyne E, et al. Enhancing OSCE preparedness with video exemplars in undergraduate nursing students. A mixed method study. *Nurse Educ Today*. 2017;54:56-61. [Crossref] [PubMed]
- Kozan EH, Çolak M, Demirhan BS. COVID-19 pandemisinde uzaktan eğitim: hemşirelik eğitimine yansımaları [Distance education in COVID-19 pandemic: reflections on nursing education]. *J Educ Res Nurs*. 2021;18(Supp.1):60-4. [Crossref]
- Güner P. Preparedness of final-year Turkish nursing students for work as a professional nurse. *J Clin Nurs*. 2015;24(5-6):844-54. [Crossref] [PubMed]
- Çınar Fİ, Özen N, Yüksel Ç, Karadağ FS, Taştan Ö, Karali E, et al. Son sınıf hemşirelik öğrencilerinin öğrencilikten hemşirelik rolüne geçiş ile ilgili algıları ile özgüvenleri arasındaki ilişkinin değerlendirilmesi [Assessment of relationship between senior nursing students' perception of role transition from student to nurse and self-confidence]. *SBÜ Hemşirelik Dergisi*. 2019;1(1):17-26. [Link]
- Jamieson I, Sims D, Basu A, Pugh K. Readiness for practice: The views of New Zealand senior nursing students. *Nurse Educ Pract*. 2019;38:27-33. [Crossref] [PubMed]
- Gök Uğur H, Orak OY, Tekgül AT. Readiness of final year nursing students for the profession and the affecting factors: Eastern Black Sea Region Sample. *Samsun Sağ Bil Der*. 2020;5(2):143-51. [Crossref]
- Tarhan M. Hemşirelik öğrencilerinin mesleki hazır oluştuk algılarının güçlendirilmesinde simülasyon stratejisinin etkisi [Doktora tezi]. İstanbul: İstanbul Üniversitesi-Cerrahpaşa Lisansüstü Eğitim Enstitüsü; 2020. [Erişim tarihi: 9 Şubat 2024]. [Link]
- Järvinen T, Eklöf N, Salminen L. Factors related to nursing students' readiness to enter working life - A scoping literature review. *Nurse Educ Pract*. 2018;29:191-9. [Crossref] [PubMed]